

VÝDAJŮ HODNĚ, ALE PENĚZ MÁLO?

Plán vyučovací hodiny (č. 4)

TÉMA VYUČOVACÍ HODINY:

Výdajů hodně, ale peněz málo?

VĚK ŽÁKŮ:

využití podle úrovně žáků (doporučení 6. až 8. třída)

ČASOVÁ DOTACE:

45 minut

POTŘEBNÉ MATERIÁLY:

okopírovaný pracovní list do každé dvojice

CÍLE HODINY:

žáci se seznámí s postupem, jak porovnávat výhodnost půjček, na vybraném příkladu si uvědomí, že při půjčce vždy zaplatí víc, ale rozdíl mezi půjčkami je v tom o kolik. Žáci se zamyslí nad riziky spojenými s půjčkami, budou umět formulovat možná rizika, zamyslí se nad nutností či nezbytností některých půjček.

FORMY A METODY:

práce s celou třídou, práce ve dvojicích, diskuze.

KLÍČOVÁ SLOVA:

výdaje, půjčka, splátka, riziko půjčky, smlouva o půjčce, smluvní podmínky, sankce při nesplácení, dluh, instituce, úrok, spotřebitelský úvěr.

Pracovní list pro žáky (č. 4)

ÚKOL Č. 1: Z TEXTU BYLA VYTRŽENA NĚKTERÁ SLOVA, PŘEČTĚTE SI TEXT A ZAŘAĎTE SLOVA TAM, KAM PATŘÍ

Minulou sobotu jsme všichni společně doma večeřeli. Taťka, když dojedl, si vzal ..... a že si bude číst. Já a sestra jsme ještě stále okusovali kuřecí ..... a mamka se zvedla od stolu, aby někam odběhla. Za pár minut se vrátila s papírem a ..... „Na co to máš?“ ptal se taťka zvědavě. „.....“, mamka na to. „Včera jsem zjistila, že je rozbitá pračka, lednička už také moc nechladí a jestli pojedeme opět na ....., budeme potřebovat dětem koupit nové lyže,“ řekla mamka.

„Tak to abych snad vykradl....., ne?“ odvětil taťka a šklebil se. „Není potřeba, ty.....“, zasmála se mamka. „Já myslím, že bychom si mohli ..... Sice teď peníze na všechny ty nové věci nemáme, ale když si půjčíme a taky se trochu ....., mohli bychom za pár měsíců půjčku .....,“ navrhla mamka. „Hmm, a myslíš, že je to dobrý nápad? Já si půjčuji nerad. Půjčka znamená ..... a špatná by nás mohla dostat do ..... problémů,“ varoval taťka.

„..... s tebou, že půjčka může být riskantní. Aby nebyla, je třeba si vše dopředu důkladně ....., spočítat, jak velkou ..... si můžeme dovolit,“ odpověděla mamka. „Tak mi tedy řekni, na co všechno si musíme dát pozor, abychom si půjčili správně a .....?“ ptal se taťka. „Pojďme si to společně napsat a pak se rozhodneme, jestli je dobré to udělat,“ rozhodla mamka a začala psát.

*hádej**souhlasím**noviny**půjčit**stehýnko**splatit**promyslet**uskromníme**banku**riziko**bandito**hory**tužkou**splátku**výhodně**finančních*

[illegible]

ÚKOL Č. 3: V OSMISMĚRCE NAJDI 10 POJMŮ, KTERÉ BYCHOM MĚLI ZNÁT, POKUD PŘEMÝŠLÍME O PŮJČCE:

s	p	l	á	t	k	y	l	š	n	m	h	j	f
ž	g	c	a	i	ě	ch	m	g	ú	r	o	k	a
i	k	t	u	d	g	i	r	w	ž	s	e	y	v
s	ě	ch	z	y	p	ř	í	j	m	y	č	ž	r
a	k	n	a	b	h	d	b	l	u	b	w	o	c
n	r	s	i	c	h	t	o	a	ř	c	z	u	x
k	a	d	č	u	b	u	z	a	u	p	e	w	t
c	k	e	z	a	v	á	z	s	o	d	s	v	c
e	u	r	m	a	k	i	y	č	á	u	l	j	j
a	e	h	m	o	z	p	e	d	b	m	i	u	ř
f	l	k	i	n	s	t	i	t	u	c	e	č	h

Metodické pokyny pro pracovní list č. 4

(Výdajů hodně, ale peněz málo?)

UVÁDÍME POUZE MOŽNÝ POSTUP VYUČOVACÍ HODINY. VYUČUJÍCÍ MŮŽE VYUŽÍT PRACOVNÍ LIST PODLE SVÉHO UVÁŽENÍ. VYUČUJÍCÍ MŮŽE BĚHEM HODINY PRACOVAT I S DALŠÍMI KLÍČOVÝMI SLOVY ČI VYUŽÍT JEN NĚKTERÁ CVIČENÍ Z PRACOVNÍHO LISTU.

Předchozí pracovní list společně byl společně s metodikou věnován stavu, kdy máme vyšší příjmy než výdaje a co můžeme následně udělat s našetřenými úsporami. Tento pracovní list se zaměřuje na stav, kdy jsou naše příjmy naopak menší než výdaje, a je potřeba řešit situaci, kdy náhle potřebuji peníze, které momentálně nemám k dispozici.

Žáci ve dvojicích doplní úkol č. 1 a poté učitel vyzve jednotlivé dvojice, aby přečetly vždy po jedné větě, jaká slova doplnily:

KEY Minulou sobotu jsme všichni společně doma večereli. Taťka když dojedl, si vzal **noviny** a že si bude číst. Já a sestra jsme ještě stále okusovali kuřecí **stehýnko** a mamka se zvedla od stolu, aby někam odběhla. Za pár minut se vrátila s papírem a **tužkou**. „Na co to máš?“ ptal se taťka zvědavě. „**Hádej**,“ mamka na to. „Včera jsem zjistila, že je rozbitá pračka, lednička už také moc nechladí a jestli pojedeme opět na **hory**, budeme potřebovat dětem koupit nové lyže,“ řekla mamka.

„Tak to abych snad vykradl **banku**, ne?“ odvětil taťka a šklebil se. „Není potřeba, ty **bandito**,“ zasmála se mamka. „Já myslím, že bychom si mohli **půjčit**. Sice teď peníze na všechny ty nové věci nemáme, ale když si půjčíme a taky se trochu **uskromníme**, mohli bychom za pár měsíců půjčku **splatit**,“ navrhla mamka. „Hmm, a myslíš, že je to dobrý nápad? Já si půjčuji nerad. Půjčka znamená **riziko** a špatná by nás mohla dostat do **finančních** problémů,“ varoval taťka.

„**Souhlasím** s tebou, že půjčka může být riskantní. Aby nebyla, je třeba si vše dopředu důkladně **promyslet**, spočítat, jak velkou **splátku** si můžeme dovolit,“ odpověděla mamka. „Tak mi tedy řekni, na co všechno si musíme dát pozor, abychom si půjčili správně a **výhodně**?“ ptal se taťka. „Pojďme si to společně napsat a pak se rozhodneme, jestli je dobré si půjčit,“ rozhodla mamka a začala psát.

Než začnou žáci ve dvojicích přemýšlet nad úkolem č. 2, učitel vyzve žáky, aby si zrekapitulovali, na co se asi v dnešní hodině zaměříme.

Na problém půjček a s nimi spojenými riziky. Kdy je dobré si půjčit a kdy ne. Co to pro nás znamená, pokud se rozhodneme pro půjčku atd.

Pracovní list obsahuje ilustrační příklad výpočtu úročení spotřebitelského úvěru. Učitel nechá žáky, aby se na příklad podívali a pak sami zkusili popsat, co jednotlivé položky znamenají a co by bylo zřejmě nejvýhodnější. K lepšímu pochopení, jak funguje takový spotřebitelský úvěr, může učitel využít komentář (viz níže):

Pokud si vezmete tzv. spotřebitelský úvěr, naučtuje vám banka jako cenu za půjčení těchto peněz úrok. Ten se mění a banka jej vždy uvádí ve svém sazebníku.

Řekněme pro jednoduchost, že potřebujete 12 tisíc korun (například na novou pračku) a půjčíte si na jeden rok (předpokládáte, že každý měsíc dokážete splatit právě jeden tisíc korun + úrok, a tak celou půjčku splatíte právě do jednoho roku). Úroková sazba bude činit 5 %. Kromě toho, že během roku vrátíte bance půjčené peníze, ještě jí budete platit onen pětiprocentní úrok. Ten se vypočítává z částky, kterou bance aktuálně dlužíte. V první měsíci to tedy bude z 12 tisíc, v dalším ale už jen z 11 tisíc (protože jeden tisíc jste už vrátili), další měsíc z 10 tisíc a tak dále.

Úroková sazba se stanovuje za rok. To znamená, že na každý měsíc připadá jedna dvanáctina z ročního úroku. Kolik tedy zaplatíte každý měsíc? V našem případě vám banka za první měsíc naučtuje částku rovnající se

12 000 (výše dluhu) $\times$ 0,05 (úroková sazba)/12 (počet měsíců v roce). Ve druhém pak $11000 \times 0,05/12$ a tak dále. Abyste každý měsíc nemuseli platit jinou částku a měli splácení pohodlnější, sečte banka celý dluh a rozdělí jej na stejně velké částky tak, abyste každý měsíc platili stejně. Celkově pak za rok zaplatíte za půjčku ve výši 12 tisíc korun s úrokovou sazbou 5 % zhruba 327 Kč navíc na úrocích.

Může se také stát, že ještě zaplatíte poplatek za vyřízení úvěru, případně nějaký další poplatek. Ten může představovat třeba jedno procento z půjčené částky (v tomto případě jde o 120 korun), anebo např. nějakou pevně danou cenu – např. 100 Kč. S takovým jednorázovým poplatkem byste zaplatili už 427 Kč.

V případě dvojnásobné úrokové sazby (tedy 10 % ročně), anebo dvojnásobné půjčky (tedy 24 tisíc korun) byste ale už zaplatili za úrok dvojnásobek, tedy $2 \times 327 = 654$ Kč, a v prvním případě ještě dalších 120 Kč, ve druhém 240 Kč za vyřízení úvěru. V případě dvojnásobné sazby pak zaplatíte za rok navíc $654 + 120 = 774$ Kč, ve druhém $654 + 240 = 894$ Kč. Zamyslete se nad tím, co byste si za tyto peníze mohli koupit, pokud byste se chovali tak, abyste se vyhnuli úvěru.

Úvěry jsou dobré na to, abyste si buďto mohli koupit věc, kterou neodkladně potřebujete, pokud víte, že vzniklý dluh dokážete včas splatit, anebo abyste investovali do svého majetku. V prvním případě může jít třeba o to, že vám přestane fungovat pračka, lednička či jiný domácí spotřebič a vy nemáte dost peněz na koupi nového. Víte ale, že částku potřebnou ke koupi plus úrok dáte dohromady během jednoho roku. Pak je na místě si vzít spotřebitelský úvěr.

Anebo nemáte kde bydlet a namísto pronájmu zvolíte koupit bytu či domku na hypotéku. Zvážíte-li rozumnou výši hypotéky, takovou, abyste ji dokázali splatit, ušetříte na nájmu a získáte dům či byt, který se stane vaším majetkem.

Jsou však lidé, kteří si půjčují bez rozmyslu na cokoli, často na dlouhou dobu splácení. A když už jim banka či jiná seriózní instituce nepůjčí, jdou k různým lidem či společnostem, které jim půjčí rády, ovšem nesmírně drahé. Takoví lidé pak v lepším případě zaplatí za půjčky vysokou cenu, v horším případě časem ztratí schopnost je splácet. Pak mohou například i přijít o část svého majetku, třeba i o většinu.

Poznámka pro učitele: Výpočet úročení zde uvedený a způsob splácení platí pro většinu spotřebitelských úvěrů. Byl vybrán jako nejjednodušší, aby se jeho pomocí dalo ilustrovat, že každá půjčka má svoji cenu, a tu je třeba zaplatit. Např. u kreditních karet či hypoték fungují jiné systémy.

Učitel přejde k zadání úkolu č. 2 a nechá žáky pracovat ve dvojicích. Poté společně vyzve některou ze skupin, aby přečetla, co napsala. Ostatní skupiny doplní, pokud mají i jiné odpovědi. Žáci pravděpodobně nenapiší zcela přesné odpovědi, jako viz níže, je tedy na učiteli, aby odpovědi žáků převedl do přesnější terminologie.

MOŽNÉ ODPOVĚDI K ÚKOLU Č. 2:

Důkladně přečíst smlouvu.

Od koho si půjčím, ověřit si, zda má společnost, u které si chci půjčit, dobrou pověst.

Pročíst podmínky, které jsou součástí smlouvy.

Jaké jsou sankce (postup) v případě nesplácení.

Je nutné si spočítat, jestli na splácení vůbec máme (nejdůležitější bod).

Porovnat více půjček (nabídek).

Dát si pozor na instituce, se kterými má někdo špatnou zkušenost.

Když si nemohu půjčit – zamyslet se nad tím, zda mohu omezit některé výdaje nebo si najít cestu k vyššímu příjmu.

Učitel vypíše jednotlivé body na tabuli a začne se postupně věnovat každému z nich. Zapojí žáky do diskuze – co to znamená přečíst si pořádně smlouvu atd.

Učitel by měl upozornit žáky, že si nemohu půjčit, pokud jsou mé příjmy nižší než výdaje trvale – protože bych půjčku nikdy nesplatil. Mám-li však výdaje trvale nižší než příjmy a jen momentálně potřebuji jednorázově peníze na něco důležitého (na pračku, byt, dům, studia.....), pak si půjčit mohu. Ovšem jen tolik, abych dokázal úvěr splatit. Jak to zjistím? Jednoduše. Vezmu své měsíční výdaje (bez oné věci, na kterou si potřebuji půjčit) a porovnáám je s měsíčními příjmy. Částka, o kterou jsou příjmy vyšší než výdaje, nesmí být nižší než splátka půjčky. Půjčka mi velký výdaj rozloží v čase tak, abych na měsíční bázi opět měl příjmy vyšší než výdaje. Je také důležité zvážit, zda o příjmy v nejbližší době nepřijdu (možná ztráta zaměstnání).

Vždy je nutné promyslet i to, zda půjčku potřebuji opravdu. Půjčka je dobrá na věc, jejíž hodnota roste (vzdělání, nemovitost), nebo na něco opravdu nezbytného (pračka, lednička). Ovšem přijímat riziko půjčky, abych si mohl pořídit lepší mp3 přehrávač, rozumné není.

Učitel může pro zopakování položit následující otázky:

- Co se tedy tatínkovi na půjčce nelíbí? Čeho se bojí?
- Jaké možnosti řešení situace rodiče mají, kdyby se domluvili, že si půjčit nechťejí?

ÚKOL Č. 3: Žáci si ve dvojicích vylustí křížovku. Poté, co všechny dvojice najdou 10 slov, společně si žáci všechna slova zapíší do sešitů a doplní o krátkou definici. S utvořením definic by měl pomoci učitel, který takto dohlíží na jejich správnost a přesnost. Tento úkol by mohl učitel pojmut jako práci s celou třídou.

s	p	l	á	t	k	y							
									ú	r	o	k	
										s			
s					p	ř	í	j	m	y			r
a	k	n	a	b				l				o	
n							o				z		
k						u				p			
c	k	e	z	a	v	á	z		o	d			
e				a				č			l		
							e	d	b			u	
			i	n	s	t	i	t	u	c	e		h

Tento úkol může také využít jako soutěžní aktivitu. Ta dvojice, která nejrychleji a správně vyznačí hledaná slova, může dostat malé plus nebo jiné ocenění, které učitel běžně žákům uděluje. Aby to nebylo tak jednoduché, tatáž dvojice by měla také umět správně vysvětlit dva zvolené pojmy.

SHRNUTÍ:

Tento pracovní list společně s metodickými pokyny je poslední v první řadě. Na začátku se žáci seznámili s penězi, jejich funkcí, jejich hodnotou, ochrannými prvky na bankovkách atd. Dále s pojmy jako rozpočet domácnosti, příjmy a výdaje domácnosti, s tím jaké věci jsou nezbytné a které bychom si měli kupovat, jen pokud na ně opravdu máme dostatek peněz. Třetí pracovní list je zaměřený na stav, kdy máme vyšší příjmy než výdaje a můžeme tedy s příjmy nějak dále naložit. Žáci se seznámí s pojmy jako majetek, investice a také s riziky, jež jsou s nimi spojená. Poslední pracovní list se věnuje opačné situaci, kdy příjmy nestačí a je potřeba si půjčit. Žáci se zamyslí nad tím, co vše je třeba promyslet, aby si půjčili správně a aby mohli půjčku splatit.